

Mireille Madou voor de Ste Maria in Muxia (2009).

Foto: Daniëlle Lokin

Steeds weer op weg naar Santiago

Mireille Madou 1931 – 2020

Op 14 december 2020 overleed erelid en mede-oprichter van ons genootschap Mireille Madou op 89-jarige leeftijd. Daniëlle Lokin en André Brouwer gedenken haar.

De organisatie van het programma rondom het vijftiengjarige bestaan van ons genootschap zat in 2011 met een probleem. De lezing *El camino abre España – De camino opent Spanje –* van Mireille Madou was binnen de kortste keren zwaar overtekend. Bram van der Wees, die iedereen in Utrecht kent die iets te betekenen heeft, wist een ruimte in de universiteit te regelen. Ook die zaal was snel uitverkocht, 250 belangstellenden luisterden geboeid naar de inmiddels tachtigjarige Mireille. Het geven van boeiende lezingen was een van de vele gaven van Mireille. Bestuurslid wijlen Adrie Dik memoreerde eens hoe ze in 1989 ademloos had zitten luisteren toen Mireille drie kwartier vertelde over een sarcofaag in Carrión de los Condes. In de loop der jaren gaf ze – hoewel ze al op leeftijd was – regelmatig voordrachten. Zowel op landelijke en regionale bijeenkomsten van ons genootschap, maar ook 'buiten de deur'. Zo gaf ze in 2011 een lezing in een uitverkochte aula van de Universiteit Leiden. Ze kon ook improviseren. Toen Jos Koldeveij zijn lezing over pelgrimstekens ter gelegenheid van het vijftiengjarige bestaan van ons genootschap door omstandigheden op het laatste moment moest annuleren, nam zij schijnbaar moeiteloos zijn lezing – inclusief zijn onderwerp – over.

INTREDE IN KLOOSTER

Mireille werd op 12 maart 1931 in Brugge geboren in een rooms-katholiek gezin. Haar ouders gingen op zondag naar de kerk, maar waren niet overdreven vroom. Mireille kon goed en makkelijk leren en vond na haar studie werk als docent letterkunde op een middelbare school. Voor haar gezinsleden was het een complete verrassing toen ze vertelde dat ze wilde treden in het klooster van de Zusters Maricolen in Brugge, een orde waarbinnen onderwijs een van de belangrijkste pijlers is. In het klooster vielen haar intelligentie en liefde voor de kunst op en ze mocht kunstgeschiedenis gaan studeren in Leuven. Na haar afstuderen werd zij assistent van professor Steppe aan de universiteit in Leuven. Bij hem promoveerde zij, bijna veertig jaar oud, cum laude tot doctor op een proefschrift over de iconografie van de heilige Gertrudis van Nijvel, de abdis daar uit de zevende eeuw. De studie is bekroond door de Koninklijke Academie van Wetenschappen van België. Toen ze vijfenvierzig was, kon ze een baan krijgen aan de Universiteit Leiden als wetenschappelijk medewerker en universitair docent. Ze verhuisde naar een flat in Voorschoten waar ze tot haar dood zou blijven wonen.

Vrijwel meteen na het oprichten van het genootschap begint Mireille te publiceren in de *Jacobsstaf*

BEGIN PELGRIMSTOCHT

De tentoonstelling *Santiago de Compostela: 1000 jaar Europese bedevaart* in Gent tekende de revival van de belangstelling voor de pelgrimstochten naar Santiago en was de aanleiding tot de oprichting van het *Vlaams Compostelagenootschap*. Mireille vond dat er in Nederland ook zo'n vereniging moest komen. Samen met Koen Dircksens maakte ze plannen, schreven ze geïnteresseerden aan en op 26 april 1986 vond in Baarn de eerste vergadering plaats met honderd aanwezigen. Op 25 juli van dat jaar, de naamdag van haar geliefde apostel Jacobus, werd het *Nederlands Genootschap van Sint Jacob* opgericht met als doel de belangstelling voor de pelgrimstochten naar Santiago de Compostela, in heden en verleden, te vergroten en te verdiepen. Koen werd voorzitter en Mireille vicevoorzitter. Het zou het begin zijn van een vijftientig jaar lange pelgrimstocht. En net als tijdens een pelgrimage waren er dagen met mooi en met slecht weer.

KERKEN EN RESTAURANTS

Hoogtepunten voor Mireille waren de vele tientallen reizen naar haar geliefde Spanje. Zij ging bij voorkeur in een Heilig Jaar naar Santiago de Compostela. Onderweg naar Santiago bezocht Mireille alle etappeplaatsen waar de pelgrims door de eeuwen heen doorheen gingen. Overal kende zij niet alleen de weg naar de vele kerken, relieken, kunst en cultureel erfgoed, maar vooral ook naar de goede restaurants. Haar vele kunstreizen waren ook culinaire reizen.

Vrijwel meteen na het oprichten van het genootschap begint Mireille te publiceren in de *Jacobsstaf*. Van 1994 tot 1999 is zij lid van de redactie. Mireille heeft zich bijna letterlijk een ongeluk geschreven aan artikelen over Sint Jacob en de bedevaart naar Santiago. Haar onderzoeksgebieden bestrijken de

Mireille bestudeert de kleding van haar geliefde apostel (2008).

Foto: Daniëlle Lokin

Een deel van de bibliotheek van Mireille Madou. Foto: André Brouwer

heiligeniconografie van Sint Jacob, de geschiedenis van het middeleeuwse kostuum en de kunst langs de Camino de Santiago. Tot op het eind van haar leven schreef ze doorwrochte artikelen in ons Vlaams zusterblad *De Pelgrim*.

Ook publiceerde ze diverse boeken over onze apostel. Het laatste was *Santiago: de apostel en zijn mirakelen* dat ze in 2014 in een volle Janskerk presenteerde. Daarin beschrijft zij een bijzondere ontmoeting op de laatste tocht naar het graf van 'haar' apostel.

Het was niet altijd mooi weer bij Mireille. Haar verstand werkte tot op het laatst van haar leven voortreffelijk, maar haar lichaam liet het nog wel eens afweten. Zo had ze een traditie van vallen opgebouwd waarbij ze een of meer ledematen brak en een lange revalidatie volgde.

'Santo Domingo de la Calzada, zaterdag 6 april 2013

Het was een zonnige maar ijskoude lenteochtend. We bezochten het voorbeeldig (her)ingerichte museum en aansluitend de kerk, de voormalige kathedraal. De haan en de hen, bij alle pelgrims bekend, waren in opperbeste stemming. Ze kraaiden en kakelden erop los en hun lustig rumoer weergalmden onder de gewelven. De oorzaak van hun vrolijkheid was heel zeker het bezoek van hun 'voedstervader'. We zagen immers een man die in de kooi bezig was het legendarisch gevogelte van voedsel en drank te voorzien. Onze aandacht vestigde zich echter vrij snel op het grootse retabel van Damián Forment († 1540). We namen de tijd om dit meesterwerk van de virtuoze beeldhouwer uitvoerig te bewonderen. Ik zat in mijn rolstoel en plots kreeg ik een tikje op mijn schouder. Daar stond de 'voedstervader' van de kippen; hij bood mij een vers gelegd eitje aan. Het was nog warm. Nog vóór ik hem goed en wel kon bedanken was hij weg. Ik wist niet wat mij overkwam. Ik had een ei gekregen en wel een heel bijzonder ei! Het bracht mij in een onvoorziene staat van geluk. Nergens, noch in de pelgrims-, noch in de mirakelliteratuur had ik een verhaal gelezen over een pelgrim die een dergelijk geschenk in ontvangst mocht nemen. Wat nu gedaan?

Het eitje werd voorzichtig opgeborgen en na dit memorabele kerkbezoek stapte ik met mijn drie reisgezellen in de auto om naar Burgos te rijden. In Villafranca Montes de Oca hielden we halt voor het middageten. Op mijn beleefd verzoek kookte de kok van het restaurant het kostbare eitje en kwam hij het met de nodige plechtigheid aan tafel serveren. Ik deelde het in vier partjes. Ter gedachtenis aan Santo Domingo en ter ere van Santiago hebben we elk ons partje eerbiedig verorberd. Ik weet niet of dit waar gebeurde verhaal een plaats moet krijgen in de mirakelliteratuur. In elk geval was het een zeer ontroerende belevenis. De herinnering eraan zal mij bijblijven. De lezer vindt het bewijs ervan achter in dit boek.'

Fragment uit *Santiago: de apostel en zijn mirakelen*

Met een vers gelegd ei van de hen in de kathedraal van Santo Domingo de la Calzada. Foto: Maria Baars

Oorkonde ter gelegenheid van de tachtigste verjaardag van Mireille Madou. Foto: André Brouwer

ERELID

In 1998 treedt Mireille af als bestuurslid en wordt ze door de algemene ledenvergadering tot erelid benoemd. De band met ons genootschap blijft bestaan. In 2008 opent ze *Het Huis van Sint Jacob*, het nieuwe onderkomen waar het genootschap tot op heden gevestigd is.

Mireille praatte liever niet over de dood, maar in het artikel *De Pelgrim en de Dood* dat ze in 2008 voltooide schreef zij: 'Voor de gelovige pelgrim betekent de dood wel het einde van het aardse leven maar niet het absolute einde. De dood is een

doorgang. Hij opent de poorten van het eeuwig leven en bij de dood begint de reis naar de overzijde. De mens verlaat de wereld om terug te keren tot God...'

Eind november 2020 belandde Mireille na weer een val in het ziekenhuis. Ze was tot het eind toe scherp van geest, maar de narcoses in verband met de operaties hebben haar geen goed gedaan en haar broze lichaam heeft het tenslotte af laten weten.

Op maandagmorgen 14 december 2020 is Mireille vredig van ons heengegaan. De laatste drie weken hebben haar naasten haar camino gevolgd tot zij moesten stoppen en Mireille, moedig, haar weg naar haar geliefde apostel Jacobus alleen verder ging.

De afscheidsdienst vond vanwege de coronamaatregelen in besloten kring plaats in de Scheepjeskerk in Hazerswoude-Rijndijk waar Mireille enkele jaren geleden nog een lezing had gehouden. De urn wordt door haar mantelzorgster Maria Baars op een later moment naar Muxía, aan de kust van Galicië, gebracht waar haar as wordt uitgestrooid.

OORKONDE

De ingelijste oorkonde die ons genootschap Mireille ter gelegenheid van de tachtigste verjaardag had aangeboden en die op een prominente plaats in haar woonkamer hing, heeft een plaats gekregen in de vergaderruimte van ons Huis van Sint Jacob in Utrecht. Dit als blijvende herinnering aan de mede-oprichtster van ons genootschap. De stad Brugge heeft de bibliotheek van Mireille (65 meter boeken, 160 verhuisdozen!) overgenomen.

Buen camino, Mireille

Ultreia et Suseia, Deus adjuva nos 🕯

De afscheidsdienst van Mireille is nog terug te kijken via www.bsgmedia.nl/Madou met wachtwoord 181220.

De rubriek *Naschrift* van dagblad Trouw besteedde 18 januari 2021 aandacht aan het overlijden van Mireille. Op Santiago.nl is de link naar het artikel te vinden in de nieuwsrubriek.